Hovrätten över Skåne och Blekinge
SVERIGES DOMSTOLAR

Datum	Diarienummer
2026-03-27	290-25

Justitiedepartementet
Ju2025/02525

Yttrande över betänkandet Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)

Hovrätten över Skåne och Blekinge har granskat betänkandet utifrån de aspekter som särskilt berör domstolen. I de delar hovrätten har synpunkter på de enskilda förslagen redovisas det nedan.

Åtgärder för en mer ändamålsenlig kontroll över statens utgifter för rättsliga biträden

Skärpta krav på kostnadsräkningar som ges in till domstol

Det kan ifrågasättas om ett krav på att arbetsredogörelser ska innehålla uppgift om den tid som sammanlagt lagts ned per dag på ett uppdrag leder till en bättre kostnadskontroll i ett enskilt mål. Möjligen kan det däremot vid en efterföljande granskning av totalt debiterad tid i flera mål underlätta kontrollen av om ett biträde debiterat ett orimligt stort antal arbetstimmar.

Som utredningen konstaterat är rättsliga biträden redan idag skyldiga att så långt som möjligt utnyttja res- och väntetid för arbete. Det är därför tveksamt om det kommer att ge kostnadsdämpande effekter att införa ett krav på att kostnadsräkningar ska innehålla uppgift om varför annat arbete inte kunnat utföras under den tid som ersättning för tidsspillan begärs.

På grund av vad som anförts ovan ställer sig hovrätten tveksam till om de föreslagna förändringarna skulle medföra en så mycket bättre kostnadskontroll att det motiverar det merarbete som förändringarna skulle innebära.

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det är tveksamt om ett krav på att kostnadsräkningar ska ges in tidigare under handläggningen kommer att förbättra domstolarnas granskning av kostnadsräkningar. Däremot välkomnas förslaget att kunna avgöra dessa frågor utan nämndemän eftersom det förbättrar förutsättningarna att göra en noggrann kostnadskontroll.

Skärpta behörighetskrav för offentliga försvarare

Advokatsamfundet har redan infört krav på särskild erfarenhet för uppdrag som offentlig försvarare i mål om viss allvarlig brottslighet. Enligt hovrätten finns det därför inget behov av att också införa lagstadgade behörighetsregler. Det kan särskilt ifrågasättas om det är lämpligt med behörighetsregler i lag som inte fullt ut korresponderar med det advokatetiska regelverket.

Målsägandens möjlighet att biträda åtalet ska avskaffas

Hovrätten har inga andra synpunkter än att det bör förtydligas hur författningsförslaget i 20 kap. 8a § rättegångsbalken förhåller sig till 51 kap. 24 § rättegångsbalken.

Målsägandens rätt att överklaga i ansvarsdelen

Hovrätten har tagit del av de synpunkter som Svea hovrätt har fört fram i sitt yttrande över betänkandet och instämmer i att det bör förtydligas om, och i så fall med vilken sammansättning, ett särskilt beslut ska fattas när målsägandens överklagande förfaller enligt författningsförslaget i 20 kap. 8a § andra stycket rättegångsbalken.

Målsägandens rätt att ställa frågor

Hovrätten delar utredningens uppfattning att en målsägande som för talan om enskilt anspråk enligt gällande rätt får ställa de frågor om den brottsliga gärningen som behövs för att målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt i fråga om det enskilda anspråket. De tillägg som föreslås i 36 kap. 17 § rättegångsbalken och 40 kap. 10 § rättegångsbalken är därför obehövliga.

Målsägandens rätt till insyn i handläggningen

Hovrätten anser liksom utredningen att det är rimligt att en målsägande som inte för talan tillförsäkras en rätt att närvara vid huvudförhandling även om denna äger rum inom stängda dörrar. I förslaget har bestämmelsen gjorts fakultativ trots att det i författningskommentaren anges att målsäganden som huvudregel ska ha rätt att närvara vid sammanträde inom stängda dörrar, om inte särskilda skäl talar emot det.

Med beaktande av detta bör det enligt hovrättens uppfattning övervägas om bestämmelsen i 5 kap. 3 § andra stycket i stället ska ges följande lydelse:

”Rättens ordförande *ska* tillåta en målsägande som inte för talan i målet *att* närvara vid ett sammanträde som hålls inom stängda dörrar *om inte dennes rätt begränsas på grund av sekretess enligt 10 kap. 3 b § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller det annars finns särskilda skäl emot det.”*

Rätten till målsägandebiträde i överrätt

Hovrätten ansluter sig till bedömningen att rätten till målsägandebiträde i hovrätt stärks genom författningsförslaget i 1a § lag om målsägandebiträde. Vid bedömningen av om målsägandebiträde ska förordnas i hovrätt ska därvid särskilt beaktas om brottsligheten innefattat ett särskilt allvarligt angrepp mot målsägandens liv, hälsa, frihet, frid eller personliga integritet, vilket framstår som välavvägt. I författningskommentaren nämns dock vissa exempel på mål där målsäganden kan antas ha behov av målsägandebiträde även när det inte är motiverat på grund av att målsäganden ska höras eller när målsägandens talan är sådan att biträde behövs. Enligt hovrättens mening är denna exemplifiering olycklig eftersom den täcker in betydligt fler fall än vad som framgår av lagtexten.

Särskilda ersättningsregler för vissa offentliganställda

Hovrätten har ingen erinran mot förslaget om att offentliganställda som utsatts för brott i anledning av tjänsten i vissa fall bör kunna undantas från skyldigheten att ersätta en dömd gärningsmans rättegångskostnader i ett tvistemål om enskilt anspråk på grund av brottet. Det kan dock uppkomma fler situationer där handläggningen av en målsägandes enskilda anspråk i anledning av brott kan leda till stötande resultat inom ramen för ett tvistemål när det gäller fördelningen av rättegångskostnader, oberoende av om personen är offentliganställd eller inte. Det kan därför ifrågasättas om det är motiverat att begränsa regelns tillämplighet till att enbart gälla offentliganställda och skadestånd på grund av brott enligt 17 kap. 1–3 §§ brottsbalken.

Rättegångskostnader i förvaltningsprocessen och domstolsärenden

Hovrätten välkomnar införandet av en reglering av det allmännas kostnadsansvar i förvaltningsmål och domstolsärenden. I likhet med vad Svea hovrätt har anfört i sitt yttrande över betänkandet bör dock en rätt till ersättning av det allmänna utformas i linje med den rättsregel som Högsta domstolen slog fast i rättsfallet NJA 2015 s. 374.

Återbetalningsskyldighet för dömda och kopplingen till rättshjälpslagen

Hovrätten ifrågasätter inte att det i dagsläget, med hänsyn till 2024 års skärpning av regelverket om återbetalningsskyldighet, kan finnas skäl att avstå från att koppla beräkningen av återbetalningsskyldighet för dömda till rättshjälpslagstiftningen. Det är som utredningen har anfört angeläget att utvärdera och följa upp effekterna av 2024 års regeländringar. Den nu föreslagna lösningen medför dock att det avdrag som ska göras per barn vid beräkningen av det ekonomiska underlaget är större vid bestämmandet av en enskilds rättshjälpsavgift än vid bedömningen av återbetalningsskyldighet på grund av brott. Hovrätten ifrågasätter om det är förenligt med Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen.

Detta yttrande har beslutat av hovrättspresidenten Ylva Norling Jönsson, hovrättsrådet Sofia Olsson och tf. hovrättsassessorn Julia Westerberg (referent).

Ylva Norling Jönsson

Julia Westerberg